Exceptio non adempliti contractus

QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar il-Ġimgħa, 26 ta' Ġunju, 2020

Numru 9

Rikors Numru 786/17TA

Peter Plant Limited (C 24242)

vs

Water Services Corporation

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Ġuramentat tas-Soċjetà Attriċi ppreżentat fid-29 ta' Awwissu 2017 u maħluf fit-28 ta' Awwissu minn Peter Montebello in rappresentanza tal-istess Soċjetà Attriċi li permezz tiegħu talbet is-segwenti:-

"1. Illi, wara sejħa illi saret mill-Korporazzjoni intimata, is-soċjeta' esponenti għamlet l-offerta tagħha, liema offerta ġiet aċċettata mill-*Water Services Corporation*. B'hekk is-soċjeta' esponenti daħlet fi ftehim magħha, liema ftehim iġib l-isem "*Call off from Framework Agreement CT 2133/2013 for the execution of minor pipe and road works the Water Services Corporation – Lot 15 – Contract for the Execution of Minor Pipe and road works in the South region for a period of one (1) year*", Contract Number: WSC 202/13/19 – LA240/16 – PD4800008979 - T/13/2016, anness u mmarkat 'Dok A';

2. Illi, ai termini ta' l-imsemmija kuntratt, is-soċjeta' esponenti intrabtet li twettaq fuq inkarigu tal-korporazzjoni intimata "*a number of small maintenance jobs on the water distribution network in Malta related to water services connections, maintenance on distribution mains and replacement of water meters as specifiied in framework agreement CT2133/2013*". Kif speċifikat ukoll fl-imsemmi ftehim, il-perjodu ta' validita' kien dak ta' tnax (12) il-xahar jew inkella meta jintlaħaq il-ħlas ta' sebgħa u disgħin elf tmien mija u tmenin Ewro (€79,880), liema minhom jintlaħaq l-ewwel;

3. Illi, il-prattika kummerċjali hija li dan it-tip ta' ftehim jiġġedded wara l-iskadenza tiegħu għal perjodu komplessiv ta' tliet snin;

4. Illi, inizjalment, is-soċjeta' esponenti ingħatat xi xogħolijiet f'Mejju, Ġunju u fil-bidu ta' Lulju 2016, u liema xogħolijiet komplessivament ma jammontawx għall-sebgħa u disgħin elf tmien mija u tmenin Ewro (€79,880). Matul il-bqija tal-perjodu ta' validita' tal-kuntratt, il-korporazzjoni intimata, mingħajr raġuni valida fil-liġi, ma tat ebda inkarigu ieħor taħt dan il-kuntratt lis-soċjeta' esponenti;

5. Illi, kif rikjest minn kuntratt ta' din in-natura, is-soċjeta' esponenti għamlet ukoll garanzija bankarja kif mitlub minnha. Meta din il-garanzija bankarja kienet se tiskadi, is-soċjeta' esponenti ġiet mitluba testendiha għal sena oħra minħabba l-prattika li jiġġedded il-ftehim. Għaldaqstant il-kuntratt kien impliċitament estiż;

6. Illi, in vista tal-ftehim, ukoll in vista tal-perjodu preskritt ta' tnax il-xahar u t-tiġdid impliċitu, is-soċjeta' esponenti impjegat in-nies u għamlet investiment ukoll sabiex tkun tista' tkun aktar kompetittiva u effiċjenti;

7. Illi, tul il-validita' tal-imsemmi kuntratt, is-soċjeta' esponenti ma rċeviet ebda lment jew notifika ta' terminazzjoni tal-kuntratt ai termini u kif stipulat fl-imsemmi kuntratt. Ma kien hemm lanqas ebda raġuni valida fil-liġi sabiex dan il-ftehim jiġi terminat qabel l-iskadenza tiegħu;

8. Illi, din l-inadempjenza kontrattwali da parti tal-Korporazzjoni intimata hija abużiva u illegali, jikkostitwixxi ksur tal-ftehim bejn il-partijiet u kien kawża ta' spejjeż magħmula sabiex ikun jista' jinħadem ix-xogħol, telf ta' qligħ kif jirriżulta mill-Prospett ta' Danni datat 4 ta' Awwissu 2017, anness u mmarkat 'Dok B', kif ukoll danni kummerċjali oħra sofferti mis-soċjeta' esponenti.

Għaldaqstant l-esponenti titlob bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti sabiex din jogħġobha:

1. tiddikjara u tiddeċiedi illi l-Korporazzjoni intimata hija responsabbli ta' ksur tat-termini tal-ftehim viġenti bejn il-partijiet;

2. tillikwida d-danni sofferti mis-soċjeta' rikorrenti;

3. tikkundanna lill-istess Korporazzjoni intimata għall-ħlas tal-ammont hekk likwidat;

4. tillikwida l-imgħaxijiet kummerċjali mid-data tad-dovut pagament;

5. tikkundanna lill-istess Korporazzjoni intimata għall-ħlas tal-imgħaxijiet likwidati.

Bl-ispejjeż inklużi dawk tal-Protest Ġudizzjarju tas-26 ta' Ġunju 2017.

Il-Korporazzjoni intimata inġunta għas-subizzjoni."

Rat ir-risposta ġuramentata tal-Korporazzjoni Konvenuta ppreżentata fil-31 ta' Ottubru 2017 u maħlufa fl-istess data minn Annabelle Camilleri li permezz tagħha wieġbet is-segwenti:-

"1. Illi t-talbiet tas-soċjeta' rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt in vista tan-nuqqasijiet da parti tas-soċjeta' rikorrenti stess sabiex tonora l-obbligi tagħha *ai termini* tal-kuntratt fosthom li x-xogħol ma sarx skont is-sengħa u l-arti;

2. Illi, mingħajr preġudizzju għas-suespost, il-pretenzjoni tas-soċjeta' rikorrenti għal estensjoni tal-kuntratt *de quo* hija infondata fil-fatt u fid-dritt;

3. Illi, subordinatament u mingħajr preġudizzju għas-suespost, il-Korporazzjoni esponenti teċepixxi l-intempestivita' tal-kawża odjerna stante l-Korporazzjoni esponenti kienet minkejja nuqqasijiet da parti tas-soċjeta' rikorrenti fix-xogħlijiet eżegwiti, abbażi ta' *good will* u mingħajr preġudizzju għad-drittijiet tagħha ħallset lis-soċjeta' rikorrenti għax-xogħol li eżegwiet. Inoltre, is-soċjeta' rikorrenti ingħatat ċans ieħor sabiex teżegwixxi ammont ieħor ta' xogħlijiet taħt sorveljanza aktar stretta iżda kienet is-soċjeta' rikorrenti li baqgħet ma ressqitx biex teżegwixxi tali xogħlijiet;

4. Ili mingħajr preġudizzju għas-suespost, jinkombi fuq is-soċjeta' rikorrenti sabiex tressaq prova tad-danni allegatament sofferti u fi kwalunwe każ, dawn huma ikkontestati.

5. Salv eċċezzjonijiet oħra.

Bl-ispejjeż kontra s-soċjeta' rikorrenti."

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat ix-xhieda kollha imressqa mill-partijiet kif ukoll id-dokumenti li ġew esebiti in atti;

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-Kawża;

Rat li l-Kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza.

Punti ta' fatti

1. L-azzjoni esperita mis-Soċjeta' Attrici tikkonċerna *framework agreement* li ġie ffirmat bejn il-partijiet bl-isem *Call of from Framework Agreement CT 2133/2013 for the execution of minor pipe and road works for the Water Services Corporation. – Lot 15 – Contract for the Execution of minor Pipe and road works in the South region for a period of one (1) year* (ara Dok A a' fol 6).

2. Skont it-tieni, ħames u s-sitt klawżoli, dan il-ftehim kien validu għal perjodu ta' sena minn mindu daħal fis-seħħ, jiġifieri mit-2 ta' Mejju 2016 sat-2 ta' Mejju 2017, jew qabel f'każ li tintlaħaq is-somma ta' €79,880.00.

3. Skont dan il-ftehim, is-Soċjetá Attriċi ntrabtet li teżegwixxi u tlesti, b'konformitá sħiħa mad-dispożizzjonijiet tal-istess, xogħol mal-Korporazzjoni Konvenuta fir-reġjun tan-Nofsinhar ta' Malta konsistenti f' "a

number of small maintenance jobs on the water distribution network in Malta related to water service connections, maintenance on distribution mains and replacement of water meters as specified in framework agreement CT2133/2013" (ara klawżoli 2 u 4).

4. Skont it-tielet klawżola, id-dokumenti hemm elenkati jitqiesu li jiffurmaw u jinqraw u jinftiehmu bħala parti minn dan il-kuntratt f'dik l-ordni ta' preċedenza. Fost dawn id-dokumenti hemm dawk tal-i*special* u l-*general conditions*. Is-Soċjetá Attriċi naqset milli tippreżenta s-sett sħiħ ta' dawn id-dokumenti. Dak li ppreżentat jikkonsisti biss fl-ewwel faċċata u żewġ folji oħra.

5. Il-Korporazzjoni konvenuta min-naħa tagħha preżentat ftehim kuntrattwali (a' fol 162) li miegħu hemm mehmuż, inter alia, is-sett sħiħ tal-*general conditions* (ara fol 165-188). Dan il-ftehim kuntrattwali m'huwiex l-istess ftehim li fuqu s-Soċjetá Attriċi qed tibbaża din il-kontestazzjoni iżda huwa wieħed li ġie ffirmat bejn il-partijiet f'Novembru tal-2015, jiġifieri sena qabel (ara fol 162, it-tieni faċċata).

6. Jirriżulta li l-oġġett ta' dan il-ftehim kuntrattwali huwa identiku għall-oġġett tal-ftehim kuntrattwali li fuqu s-Soċjetá Attriċi sejset din il-kawża, ċioe' l-eżekuzzjoni ta' xogħolijiet żgħar ta' manutenzjoni fuq in-network ta' distribuzzjoni tal-ilma fir-reġjun tan-nofsinhar ta' Malta (ara klawżola 2 a' fol 6 u klawżola 2 a' fol 163). Fl-istess klawżola 2 iż-żewġ kuntratti jistipulaw li dawn ix-xogħolijiet għandhom jiġu eżegwiti skont framework

agreement. Fil-ftehim kuntrattwali preżentat mill-Korporazzjoni hemm stipulat li "Works are to be carried out through a Framework Agreement having duration of 36 months". Fl-ewwel faċċata ta' dan il-ftehim kuntrattwali hemm imniżżel in-numru ta' dan il-framework agreement li huwa CT 2133/2013/19. Il-kuntratt preżentat mis-Soċjetá Attriċi u li fuqu hija qed tibbaża l-kawża, jirreferi għall-framework agreement bl-istess numru ta' referenza CT2133/2013. Isegwi li dawn iż-żewġ ftehmiet huma bbażati fuq l-istess framework agreement CT2133/2013. Dan il-framework agreement ma ġiex preżentat u għalhekk ma jinstabx fl-atti. Fix-xhieda tiegħu l-Inġinier Gino Micallef jispjega l-kuntratt preżentat mill-Korporazzjoni Konvenuta bħala t-tender innifsu li għandu validitá ta' tlett snin u l-kuntratt li fuqu s-Soċjetá Attriċi tibbaża l-kawża odjerna bħala *mini bid* b'validitá ta' sena (ara xhieda a' fol 216). Fil-paragrafu 4 u 5 tan-nota a' fol 246, il-Korporazzjoni Konvenuta tissottometti li "*l-prattika kummerċjali f'dan ix-xogħol hija li l-kuntratt jiġġedded wara l-iskadenza tiegħu għal tlett snin. Madanakollu, dan mhux tiġdid awtomatiku iżda bbażat fuq jekk il-kuntrattur ikunx lesta l-ewwel ħamsin biċċa xogħol li tkun ingħatat lilu b'mod sodisfaċjenti. Dan a bażi ta' Artikolu 39.4 tal-kuntratt ... ... Fil-fatt anke l-ewwel paġna tal-kuntratt, Dok A, paragrafu enumerat numru 2, jgħid speċifikament illi l-Kuntratt huwa validu għal perjodu ta' tnax -il xahar*".

7. Il-Qorti tifhem għalhekk li l-ftehim kuntrattwali preżentat mill-Korporazzjoni Konvenuta huwa dipendenti fuq is-sodisfaċiment tar-

rekwiżiti stipulati fil-kuntratt ta' tnax-il xahar validitá li fuqu s-Soċjetá Attriċi riedet issejjes l-azzjoni odjerna (ara premessi u talbiet tar-rikors ġuramentat a' fol 1 u 2).

Punti ta' Liġi

8. B'din l-azzjoni is-Soċjetá Attriċi qiegħda tippretendi ħlas ta' danni minħabba li l-Korporazzjoni Konvenuta naqset milli tagħtiha x-xogħolijiet wara l-bidu ta' Lulju 2016, jiġifieri ferm qabel it-2 ta' Mejju 2017 li hija d-data tal-iskadenza tal-ftehim in kwistjoni. Dan allavolja x-xogħolijiet li wettqet sa dak iż-żmien ma kienux komplessivament jammontaw għall-€79,880 (ara raba' premessa).

9. B'din l-azzjoni għalhekk is-Soċjetá Attriċi qed tippretendi ħlas ta' danni minħabba ksur unilaterali tal-ftehim in kwistjoni abbażi tal-artikolu 1125 tal-Kodiċi Ċivili, li "jistabilixxi l-prinċipji ġenerali applikabbli għal kull xorta ta' obbligazzjonijiet, u jagħti azzjoni għad-danni kontra min jonqos u jikser l-obbligazzjonijiet li jkun refa' fuq spallejh" (ara **Sentenza fl-ismijiet Raffaele Mallia *vs* Francesco Portanier et**, **Appell Ċivili, 27 ta' April, 1936).**

10. Id-danni li tirreferi għalihom il-liġi huma dawk kontemplati fl-artikolu 1135, jiġifieri telf li bata u l-qligħ li jkun intilef. Fil-kawża **Saviour Muscat vs Sam Pantalleresco datata 20 ta' Novembru 2009, il-Qorti tal-Appell (Inferjuri)** il-Qorti preċiżat li *"Naturalment, in kwantu l-Artikolu*

1135 suċċitat isemmi sija t-telf subit sija l-gwadann mankat, id-disposizzjoni ma tistax ma tkunx interpretata u intiza bħala espressjoni ta' dak il-prinċipju li ma jkunx riżarċit biss il-valur ta' l-oġġett fis-suq iżda, ukoll, il-konsegwenzi patrimonjali negattivi kollha li l-inadempjenza ġġib fis-seħħ. Li jfisser, allura, sija d-dannu emerġenti, kif ukoll il-lucrum cessans. Dan f'sens reali u mhux sempliċement ipotetiku jew dipendenti minn fatturi inċrti;".

<u>Konsiderazzjonijiet</u>

11. Is-Soċjetá Konvenuta laqgħet għal din l-azzjoni billi, inter alia, eċċepiet in-nuqqas tas-Soċjetá Attriċi sabiex tonora l-obbligi tagħha ai termini tal-kuntratt fosthom li x-xogħol ma sarx skont is-sengħa u l-arti (ara l-ewwel eċċezzjoni a' fol 32). Dan ifisser li l-Korporazzjoni Konvenuta qed tinvoka d-difiza tal-exceptio inadempleti contractus jew, kif inhi aħjar magħrufa, l-eċċezzjoni *inademplenti non est ademplendum*.

12. It-tagħlim fuq din l-eċċezzjoni insibuh fis-**Sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell (per imħallef Philip Sciberras) deċiża fl-20 t'Ottubru 2003 fl-ismijiet Engineering Services Limited vs Reuters Malta Limited:**

"*hu pacifikament akkolt illi tali eċċezzjoni "tista' tiġi sollevata b'mod ġenerali relativament għall-kuntratti sinallagmatiċi jew korrispettivi kollha, u mhux biss fejn il-liġi tipprovdi għaliha speċifikatament, u b'barra minn*

*dan l-eċċezzjoni tista' tiġi sollevata anke indipendentement mid-dritt tar-rizoluzzjoni tal-kuntratt bis-saħħa tal-patt kommissorju taċitu" – "***Carmelo Cremona -vs- Victor Angilieri***", Prim'Awla, Qorti Ċivili, per Imħallef Maurice Caruana Curran, 11 ta' Ottubru 1966. L-eċċezzjoni hi għalhekk maħsuba biex takkorda rimedju lil dak li jkun kontra r-riskju ta' l-inadempiment da parte ta' dak ħaddieħor li miegħu kkuntrattat. F'dan is-sens hi orjentata l-ġurisprudenza tagħna.*

*Gwida apprezzevoli għall-insenjamenti kontenuti fiha hi s-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell Kummerċjali tat-12 ta' Marzu 1965 fil-kawza fl-ismijiet "***Emmanuele Aquilina –vs- Salvatore Aqilina et***". Fiha jingħad illi "din l-eċċezzjoni hi poter mogħti lil kontraenti li bih, fil-konkorrenza ta' ċerti ċirkostanzi, hu jista' jastjeni ruħu milli jadempixxi l-prestazzjoni tiegħu. B'dik l-eċċezzjoni hu jipparalizza l-azzjoni avversarja in kwantu li, minħabba fiha, l-attur li ma jkunx hu stess eżegwixxa l-obbligazzjoni tiegħu, ma jkunx jista' jottjeni l-adempiment tal-kontroprestazzjoni u jkollu jissubixxi dik is-sitwazzjoni".*

F'dawn id-deċiżjonijiet appena riferiti jingħad li r-rekwiżiti biex din l-eċċezzjoni tirnexxi huma li (1) l-inadempjenza ta' l-attur tkun tolqot xi obbligu tiegħu li jkun parti integrali tal-fehim; (2) l-inadempjenza trid tkun verament imputabbli lill-attur; u (3) irid ikun hemm proporzjonalita` bejn l-inadempjenzi tal-partijiet, ċioe li n-nuqqas ta' l-attur, relattivament għal prestazzjoni li hu jesigi minn għand il-konvenut, ikun ta' ċerta gravita`....

*Fil-kumpless tagħhom dawn il-mankanzi ma jistgħux fil-fehma anke ta' din il-Qorti jitqisu trivjali, u l-inadempjenza, s-serjeta` u d-durata tagħhom, ma jistgħux jiġu injorati sempliċiment għaliex fil-fehma ta' l-appellanti ma nġiebet l-ebda prova teknika. Kif ritenut fid-dottrina u l-ġurisprudenza taljana, "l'eccezione d'inadempimento e` generalmente ritenuta opponibile non solo nel caso di inadempimento, bensi` anche nel caso di inesatto adempimento, piu` precisamente qualificata come "non rite adempleti contractus"." (***Persico*** *"L'eccezzione d'inadempimento")*

*Issa filwaqt li fil-każ tas-sempliċi inadempiment "il fondamento dell'eccezzione non deve essere provato dall'eccepiente convenuto; sara` invece l'attore che dovra` dare la prova di avere gia adempiuto o di essere pronto ad adempiere (**C 98/5306**) – għalkemm f'sens kuntrarju irid jingħad ukoll illi teżisti ġurisprudenza li ssostni li "spetterebbe all'eccipiente dare la prova dell'inadempimento dell'attore" (**C 81/6670**) – fil-każ tal-eċċezzjoni "non rite adempleti contractus" hemm konkordanza illi "graverebbe sull'eccipiente l'onere di dimostrare tale inesattezza (**C 00/1457**; **C 96/9825**).*

Applikat dan it-tagħlim għal każ tagħna, anke mingħajr il-prova teknika, li del resto ma kienetx hekk impellenti li ssir, is-soċjeta` konvenuta irnexxielha tiddiżimpenja l-oneru, kemm jekk si trattava ta' inadempjenza ġenerika kemm jekk si tratta minn inadempjenza kwalifikata, kif fuq manifest, illi s-soċjeta` attriċi ma adempietx doverosament il-

*prestazzjonijiet kontrattati minnha. Din l-inadempjenza ma kenitx waħda marġinali in kwantu, kif dimostrat, kienet teffettwa l-kważi ġeneralita` tax-xoghol intrapreżmill-attur (“***Carmelo Mallia –vs- Ivan John Fonk***”, Appell Ċivili, 24 ta’ Jannar 1975). B’konsegwenza meta tirriżulta l-eżistenza ta’ ċerta gravita` fl-inadempjenza, l-konvenut, kif ritenut, għandu d-dritt ikollu jopponi l’“exceptio non rite adempleti contractus” (“***Francis Spiteri nomine –vs-Emmanuele Cassar***”, Appell Ċivili, 14 ta’ Marzu 1975; “***Norman Spiteri et nomine vs Avukat Giuseppe Borg Olivier de Puget nomine***”, Appell Kummerċjali, 15 ta’ Novembru 1989).”*

13. Il-Qorti issa sejra tgħaddi biex tapplika dan l-insenjament għal każ in eżami u tqis jekk ġewx sodisfatti r-rekwiżiti għas-sodisfaċiment ta’ din il-eċċezzjoni.

14. L-Inġinier Stefan Riolo fil-kwalitá tiegħu bħala Chief Operations Officer mal-Korporazzjoni Konvenuta, spjega fl-affidavit tiegħu li l-kwalita tax-xogħol tas-Soċjetá Attriċi ma kienx adegwat u skont il-kundizzjonijiet tal-kuntratt kif stipulat fl-artikolu 39 tal-kuntratt b’referenza WSC 202/12/19 hemm mehmuż mal-istess affidavit (ara kuntratt a’ fol 211 u xhieda a’ fol 161).

15. Kif diġa’ ingħad fil-fatti senjalati supra, dan il-kuntratt ma huwiex dak li fuqu qed tibbaża l-kawża s-Soċjetá Attriċi. Fil-fatt dan tal-aħħar iġib in-numru ta’ referenza WSC 202/13/19 u mhux WSC 202/12/19. Madanakollu ladarba l-oġġett ta’ dawn iż-żewġ kuntratti huwa identiku u

għandu bħala bażi l-istess framework agreement, il-Qorti tifhem li l-general conditions formanti parti mill-ftehim preżentat mill-Korporazzjoni Konvenuta u l-general conditions formanti parti mill-ftehim preżentat mis-Soċjetá Attriċi (u li l-Qorti hija sprovvista minnhom għaliex ma ġewx preżentati) huma bl-istess mod identiċi. Il-partijiet stess iddikjaraw dan fil-verbal tat-18 ta' Frar 2020 a' fol 258. Is-Soċjetá Attriċi fil-fatt fl-ebda ħin ma kkontestat ir-relevanza tal-artikolu 39 li fuqu l-Korporazzjoni qed tibbaża din l-eċċezzjoni. Din il-Qorti għalhekk ser tqis dan l-artikolu 39 bħala li kien ukoll inkluż fil-*general conditions* li jiffurmaw parti integrali mill-ftehim preżentat mis-Soċjetá Attriċi u li fuqu hija sejset din il-kontenzjoni.

16. Din l-inadempjenza fil-kwalitá tax-xogħolijiet eżegwiti mis-Soċjetá Attriċi skont il-kundizzjonijiet stipulati fl-artikolu 39 imsemmi, ġiet pruvata b'rapport preżentat mill-Inġinier Gino Micallef fil-kwalitá tiegħu ta' Regional Manager, South Region fi ħdan il-Korporazzjoni Konvenuta (ara a' fol 81). Ma hemmx kontestazzjoni li x-xogħolijiet elenkati fl-istess kif hemm fotografati ma humiex skont l-istandards li teżiġi l-Korporazzjoni Konvenuta. L-ewwel kweżit għall-eċċezzjoni sollevata mill-Korporazzjoni għalhekk jingħad li ġie sodisfatt.

17. Il-Qorti tinnota iżda, li r-ritratti kompilati f'dan ir-rapport ġew meħuda minn Jonathan Sciberras iktar minn sena wara li saru l-istess xogħolijiet (ara xhieda ta' Jonathan Sciberras a' fol 114), preċiżament ftit ġranet

qabel ma kien se jiskadi l-kuntratt mertu ta’ dawn il-proċeduri. Dan ifisser li, fi żmien li dawn ir-ritratti ġew meħuda, is-Soċjetá Attriċi kienet diġa’ ilha disgħa xhur ma tiġi assenjata xogħol mill-Korporazzjoni Konvenuta. Dan il-fatt jitfa’ dubju fuq kemm id-deċiżjoni tal-Korporazzjoni Konvenuta li twaqqaf milli tassenja xogħol lis-Soċjetá Attriċi kienet fil-fatt xprunata mill-kwalitá tax-xogħol eżegwit mis-Soċjetá Attriċi.

18. Il-fatt li r-ritratti huma miġbudin is-sena ta’ wara, ikompli jitfa’ wkoll dubju fuq kemm l-inadempjenza murija fl-istess tista’ tkun imputabbli lis-Soċjetá Attriċi u dan sabiex ikun sodisfatt it-tieni kewżit tal-eċċezzjoni *non adempliti contractus* fis-sens kif spjegata ġurisprudenzjalment.

19. F’dan ir-rigward il-Korporazzjoni Konvenuta preżentat e-mail li hija bagħtet lis-Soċjetá Attriċi fit-23 ta’ Mejju 2017 (a’ fol 95). F’din l-email il-Korporazzjoni Konvenuta hija stess esprimiet id-dubju fuq kemm l-inadempjenza hija imputabbli lill-attur. Dan minħabba tlett raġunijiet hemm dikjarati. Min-naħa tagħha s-Soċjetá Attriċi wkoll issostni li din l-inadempjenza ma hijiex imputabbli lilha. Dan minħabba li x-xogħol elenkat fir-rapport imsemmi ma ġiex fil-fatt eżegwit minnha (ara affidavit ta’ Peter Montebello a’ fol 38 para 9, xhieda ta’ Peter Montebello a’ fol 98, xhieda Stephen Cassar a’ fol 96).

20. Il-Qorti iżda m’għandhiex għalfejn tikkunsidra jekk ix-xogħol fotografat fir-rapport tal-Inġinier Gino Micallef huwiex tassew dak tas-Soċjetá Attriċi. Il-Qorti waslet għal din il-konkluzjoni għaliex l-istess email

tal-Korporazzjoni tikkostitwixxi minnha nnifisha prova li timmilita kontra s-suċċess tal-eċċezzjoni non adempliti contractus imqajma mill-Korporazzjoni. Din l-email fil-fatt turi inkonfutabbilment in-nuqqas ta' sodisfazzjon tat-tieni kweżit ta' l-istess.

21. Il-Qorti sejra għaldaqstant tiċħad l-ewwel eċċezzjoni tal-Korporazzjoni Konvenuta u tgħaddi biex tqis it-tieni eċċezzjoni.

22. It-tieni eċċezzjoni tal-Korporazzjoni Konvenuta tirribatti l-pretensjoni tas-Soċjetá Attriċi kif dedotta fil-premessa numru 5. Fiha s-Soċjetá Attriċi qed tippremetti li l-kuntratt preżentat minnha ġie impliċitament estiż meta permezz ta' e-mail mibgħuta mill-Korporazzjoni Konvenuta, hija ġiet mitluba sabiex testendi għal sena oħra l-garanzija bankarja fl-ammont ta' €5,000 (ara Dok PM1 a' fol 40).

23. Il-Qorti ma tistax ma tosservax il-mod xejn ortodoss tal-mod kif saru il-kuntratti rigwardanti x-xogħolijiet mertu tal-Kawża. Sabiex isir apprezzament tal-obbligi kuntrattwali rispettivi tal-partijiet, kuntratt irid jinqara fil-kuntest ta' kuntratti oħrajn, f'dan il-każ il-framework agreement intitolat CT 2133/2013.

24. Jibda biex jingħad li s-Soċjeta' Attriċi qegħdha tibbaża l-pretensjonijiet tagħha fuq il-kuntratt li jinsab a' fol 6 tal-proċess markat bħala dokument A. Id-deskrizzjoni ta' dan il-kuntratt hija hekk: "*call off from framework agreement CT 2133/2013 for the execution of minor pipe*

and road works …". Klawsola 2 tal-istess kuntratt tkompli tafferma s-segwenti: "*The subject of this contract is the execution of a number of small maintenance jobs on the distribution mains and replacement of water meters as specified in framework agreement CT2133/2013. The place of acceptance of the works shall be WSC, Malta South Region, this contract shall run for a period of twelve (12) months or the sum quoted in clause 5 has been reached, whichever occurs earlier*."

25. Il-"*framework agreement*" CT 2133/2013 isemmi fost oħrajn fi klawsola 6 li "*The contractor hereby agrees to submit a performance guarantee amounting to €5000 as stipulated in clause 13 of the Special Conditions"* (ara fol 163 u tergo). Dan l-artikolu huwa intitolat "*Performance Guarantees"* u jagħmel referenza għal din il-garanzija (a' fol 170). Dan kollu irid jittiehed fid-dawl tal-verbal tas-seduta tat-18 ta' Frar, 2020 fejn ġie verbalizzat li *"Il-partijiet jaqblu illi d-dokumenti relatatai max-xogħolijiet inkwistjoni għandhom jittieħdu bħala dokument wieħed u jirreferu għall-istess Tender Contract"*. Il-Qorti fehmet li dan sar b'referenza għal dak kollu li kellu x'jaqsam fil-Framework Agreement CT 2133 / 2013.

26. Minn dan kollu il-Qorti għalhekk waslet għall-konkluzjoni li din il-garanzija kienet meħtieġa bħala waħda mill-obbligazzjoni kuntrattwali li qagħdet għalihom is-Soċjeta' Attriċi anke fir-rigward tax-xogħolijiet mertu tal-Kawża. Di fatti fost il-premessi li insibu fir-rikors ġuramentata hemm

dik bin-numru ħamsa (5) u ċioe' li meta din il-garanzija kienet ser tiskadi, is-Soċjeta' Attriċi ġiet mitluba testendiha għal sena oħra minħabba l-prattika li jiġġedded il-ftehim.

27. F'dan il-kuntest il-Qorti eżaminat l-email mibgħuta mill-Korporazzjoni datata 3 ta' Ottubru 2017 fejn informatu bis-segwenti: "*Referring to guarantee in subject for the value of €5000 needs to be extended for another year. Please treat this matter as urgent as guarantee is to expire in the coming days".* Din l-ittra inbagħtet mingħajr ebda riserva u kważi kważi qed tħeġġu jmur jagħmel din il-garanzija biex il-kunttrat jibqa' validu.

28. Fid-dawl ta' dan kollu il-Qorti tabilħaqq tista' tasal għall-konklużjoni, inkwantu jirrigwarda t-tieni eċċezzjoni tas-Soċjeta' Konvenuta, li apparti konsiderazzjonijiet magħmula aktar 'l isfel, din is-Soċjeta' aċċettat l-esistenza tal-kuntratti kollha esistenti bejn il-partijiet. Fost oħrajn anke dak li kien jirregola ix-xogħolijiet mertu tal-Kawża. Għalhekk il-Qorti qegħdha tiċħad anke din l-eċċezzjoni.

29. Il-Qorti sejra issa tgħaddi biex tqis it-tielet eċċezzjoni tal-intempestivitá u mill-ewwel tikkonkludi li l-istess ma tistax treġi.

30. Il-Korporazzjoni turi din il-'good will' tagħha li tagħti ċans ieħor lis-Soċjetá Attriċi sabiex teżegwixxi ammont ieħor ta' xogħlijiet minn din l-email li hija bagħtet lis-Soċjetá Attriċi a' fol 95. Din l-email tassew

tesprimi li, minħabba dan id-dubju li hija kellha rigward il-kwalitá tax-xogħol tas-Soċjetá Attriċi, l-Korporazzjoni mhux biss kienet lesta li tħallasha xorta waħda għax-xogħol li hija ġia eżegwiet, iżda li se tassenja lill-istess ħamsin biċċa xogħol oħra 'with immediate effect'. Fl-istess e-mail il-Korporazzjoni Konvenuta wriet ukoll l-intenzjoni tagħha li tispezzjona dawn il-ħamsin biċċa xogħol b'iktar skrutinju sabiex taċċerta li dawn ġew eżegwiti b'konformitá mal-istandards tagħha.

31. Is-Soċjetá Attriċi minn naħa tagħha kkonfermat li rċeviet din l-email u anke li rċeviet ħlas għax-xogħol ġia eżegwit fl-ammont ta' €5,701.40 (ara xhieda Stephen Cassar a' fol 51 , 96 u 97 u Peter Montebello a' fol 235; ara wkoll kopja taċ-ċekk a' fol 218 preżentat mill-Ing Gino Micallef).

32. Din l-email iżda intbgħatet fit-23 ta' Mejju 2017, jiġifieri meta il-kuntratt in kontestazzjoni kien diġa ilu ġimgħatejn li skada u fi żmien meta s-Soċjetá Attriċi kienet ilha iktar minn disgħa xhur ma tingħata xogħol mill-Korporazzjoni Konvenuta. Tabilħaqq il-Korporazzjoni Konvenuta ddeċidiet twaqqaf milli tkompli tassenja xogħol lis-Soċjetá Attriċi ħafna qabel ma bagħtet din l-email, preċiżament f'Lulju tas-sena 2016 (ara premessa numru 4 u xhieda ta' Jonathan Sciberras a' fol 114). Apparti minn hekk u minkejja din l-email, is-Soċjetá Attriċi tinsisti li l-Korporazzjoni Konvenuta xorta baqgħet m'assenjatilha l-ebda xogħol (ara affidavit ta' Peter Montebello a' fol 38 para 8).

33. Il-Korporazzjoni Konvenuta min-naħa tagħha kkonfermat li dawn il-ħamsin biċċa xogħol oħra qatt ma saru. Skont l-Inġinier Stefan Riolo (ara affidavit a' fol 161) u l-Inġinier Gino Micallef (ara l-aħħar xhieda a' fol 224 faċċata 2), ir-raġuni għal dan kienet imputabbli lis-Soċjetá Attriċi għaliex hi għażlet li ma tipproċediex bil-kuntratt billi ma tmurx ir-reġjun ta' Nofsinhar Kordin sabiex tiġbor il-50 biċċa xogħol l-oħra. (ara xhieda ta' Jonathan Sciberras a' fol 94 u affidavit a' fol 161).

34. Din il-verżjoni ta' dawn iż-żewġ inġiniera hija pero' kontradetta kemm mix-xhieda ta' l-impjegati stess tal-Korporazzjoni, kif ukoll mix-xhieda preċedenti tagħhom stess. Tabilħaqq, fix-xhieda tiegħu, l-Inġinier Stefan Riolo jikkonferma li "l-kuntrattur Peter Plant ... ... ġie mwaqqaf awtomatikament li jingħata iktar xogħol" (a' fol 61). L-Inġinier Gino Micallef jixhed li "*waqafna sa 47 fejn ittieħed, ħa dak il-payment bil-good will u waqafna hemmhekk."* (a' fol 216 faċċata 2. John Agius, qua team leader fi ħdan il-Korporazzjoni, ikkonferma dak sostnut minn Peter Montebello fl-affidavit tiegħu meta xehed is-segwenti:

*"**Dr. Patrick Galea:** Int qatt irċevejt xi ordni biex ma jagħtuhx xogħol iżjed?*

***Xhud:** Iva. Darba fost l-oħrajn avviċinawni l-kbarat tiegħi u qaluli ma ntihx xogħol sakemm ikolli l-ordni minn għandhom.*

***Dr. Patrick Galea:** U dal-kbarat taf min huma?*

***Xhud:** Il-Managers ta' fuqi.*

***Dr. Patrick Galea:** Għandhom isem dawn? X'jisimhom?*

***Xhud:** Nista nsemmieh?*

***Dr. Patrick Galea:** Bil-ġurament qiegħed hux.*

***Xhud:** David Pace.*

***Dr. Patrick Galea:** David Pace. Tak raġuni s-Sur Pace*

***Xhud:** Le ma tawilix.*

***Dr. Patrick Galea:** Kien hemm xi complaints jiġifieri biex qallek hekk?*

***Xhud:** Ma nafx. Jien minn Peter qatt ma kelli qalli li għandu xi complaints u min-naħa tal-Water Service qatt ma qaluli li hemm xi complaints għax dawk jarawhom il-kbarat tal-Water Service. Ma nkunx naf.*

***Dr. Patrick Galea:** Wara, dax-xogħol li kont tagħti lil Peter beda jingħata lil xi ħadd ieħor?*

***Xhud:** Bħala proċedura peress li jkollna ħafna xogħol involut u dik il-ħabta jkollna l-ħsarat jiena avviċinajt lil ta' fuqi u għidtlu x'ħa jiġri. U tani kuntrattur ieħor."*

35. Min-naħa tiegħu David Pace, operations manager fi ħdan il-Korporazzjoni Konvenuta, meta mistoqsi, ħarab mill-mistoqsija u ma kien kemm xejn evażiv meta qal li mexa ma' kif kien qed jimxi Saviour Baldacchino għax kien qed jitgħallem mingħandu (ara xhieda a' fol 62). Iżda Saviour Baldacchino, eks operations manager fi ħdan il-Korporazzjoni Konvenuta u llum pensjonant, meta mistoqsi jekk qattx kellu xi problemi mas-Soċjetá Attriċi xehed b'dan il-mod: "*Meta kien*

hemm xi problemi dejjem solvejnihom. Jiġifieri jekk inhu rigward ta' xogħol jew xi ħaġa."

36. Fl-isfond ta' din l-evidenza fattwali u anke testimonjali, din il-Qorti hija moralment konvinta li, għalkemm fl-email in kwistjoni l-Korporazzjoni wriet ir-rieda li tkompli tassenja xogħol lis-Soċjetá Attriċi, fir-rejalta' id-deċiżjoni li ħadet kienet li ma tassenjalhiex iktar xogħol għal raġunijiet li jmorru lil hinn mill-kwalitá tax-xogħol eżegwit mill-istess Soċjetá Attriċi. Din id-deċiżjoni seħħet bi vjolazzjoni anke tal-imsemmi artikolu 39 tal-General Conditions fejn jispeċifika li l-kuntrattur irid jeżegwixxi ħamsin biċċa xogħol qabel mal-Korporazzjoni tqis jekk dawn ix-xogħolijiet ġewx eżegwiti sodisfaċentement. Is-Soċjetá Attriċi ġiet imwaqqfa qabel ma eżegwiet il-ħamsin biċċa xogħol, preċiżament wara li lestiet sebgħa u erbgħin xogħolijiet (ara l-e-mail stess a' fol 95). Isegwi għalhekk li din il-Qorti sejra tiċħad it-tielet eċċezzjoni u tilqa' l-ewwel talba attriċi.

<u>*Danni sofferti*</u>

37. Jmiss li jkunu likwidati d-danni sofferti mis-Soċjetá Attrici. Din qed tipprospetta telf ta' qliegħ kalkulat fuq medda ta' tlett snin (ara prospett ta' telf ta' qliegħ preżentat minnha a' fol 25). Huwa ċar iżda, li l-kuntratt li fuqu hija ibbażat din l-azzjoni kellu validitá ta' sena li permezz tiegħu l-konsiderazzjoni li hija kellha titħallas għax-xogħol minnha eżegwit ma kellux jaqbeż id-€79,880.00 (ara klawżola 5 a' fol 7). Dan ifisser li l-ammont dovut lilha għalhekk huwa €79,880.00 nieqes l-ammont ta'

€5,701.40 li diġa ġie mħallas lilha mill-Korporazzjoni Konvenuta. Isegwi li l-ammont dovut lis-Soċjetá Attriċi bħala danni sofferti minnha huwa ta' **€74,178.60**.

Decide

Għaldaqstant u għar-raġunijiet fuq imsemmija, il-Qorti qiegħdha taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi:-

Filwaqt li **tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha** tal-Korporazzjoni Konvenuta;

Tilqa' l-ewwel talba attriċi u tiddikjara illi l-Korporazzjoni Konvenuta hija responsabbli ta' ksur tat-termini tal-ftehim li daħal fis-seħħ bejn il-partijiet fit-2 ta' Mejju 2016;

Tilqa' t-tieni talba attriċi u tillikwida d-danni sofferti mis-Soċjetá Attriċi fl-ammont ta' erbgħa u sebgħin elf mija tmienja u sebgħin Ewro u sittin ċenteżmu (€74,178.60).

Tilqa' t-tielet talba attriċi u tikkundanna lill-istess Korporazzjoni Konvenuta għall-ħlas tal-ammont ta' erbgħa u sebgħin elf mija tmienja u sebgħin Ewro u sittin ċenteżmu (€74,178.60) hekk likwidat;

Tilqa' r-raba u l-ħames talbiet attriċi u tillikwida imgħax kummerċjali pero' bir-rata ta' tmienja fil-mija (8%) mid-data tal-pagament dovut sal-ħlas tal-pagament effettiv.

Spejjes tal-kawża għandhom ikunu kollha sopportati mill-Korporazzjoni Konvenuta.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur